

บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

The Sangha Administration Roles of the Sangha in Mueang Saraburi District,
Saraburi Province

เสาวรณย์ ดีล้วน¹

Saowarot Deeloun

Received: June 07, 2022

Revised: July 27, 2022

Accepted: August 06, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จำนวน 207 รูป ซึ่งเป็นตัวแทนประชากรพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 430 รูป โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่มีค่าความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เท่ากับ .810 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .941 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความเห็นเฉลี่ยต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยการทดสอบค่าเอฟ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี ทดสอบโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เมื่อจำแนกตามอายุ จำนวนพรรษา

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี; Thepsatri Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: bowbie9@gmail.com, Tel. 090-9462629

และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมมีความคิดเห็นแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับ .001 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลกพบว่าแตกต่างกันในทุกด้าน ส่วนวุฒิการศึกษาทางธรรมพบว่าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทบาทการบริหาร, กิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the Sangha administration roles of the Sangha in Mueang Saraburi District, Saraburi Province; 2) to compare personal factors affecting the roles of Sangha Administration in Mueang Saraburi District, Saraburi Province. The sample group in the study included 207 monks in Mueang Saraburi District, representing the population of 430 monks. A questionnaire was used as a tool with an objective congruence of .810 and a reliability of .941 in data collecting and analyzing. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation. The analysis of different personal factors showed an average opinion on the Sangha administration roles of the Sangha. One-way analysis of variance and testing the F value were used to compare the differences in pairs using Chef Fe's method. The results of the research showed that 1) the Sangha administration roles of the Sangha in Mueang Saraburi District, overall was at a high level. When considering each aspect, it was found that most of the monks had their opinions on governance, religious studies, welfare education, propagation, public utilities and public welfare at a high level in all aspects; and 2) the results of comparing the Sangha administration roles in Mueang Saraburi District tested by analyzing the differences between the variables found that personal factors classified by age, number of years, and moral education were different in opinions at the statistical significance .01 level and at the .001 level. When classifying in educational qualifications aspect, it was found that they were different in all aspects. As for the moral educational qualifications, it was found that there was no different.

Keywords: Administrative Roles, Sangha Affairs, the Sangha

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักแล้ว คือ การปกครองตามพระธรรมวินัยและให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นถึงปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย โดยกำหนดให้มีมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่ของศาสนาอย่างมั่นคง เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลคณะสงฆ์ได้บังคับบัญชาให้อยู่ในสมณวิสัยอันเรียบร้อยดีงาม ยังความศรัทธาให้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการที่ดีควรยึดหลักธรรมาธิปไตยอันเป็นหัวใจสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ โดยการใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร นอกจากนี้พระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหาร เช่น ทักษะด้านความคิด ทักษะการดำเนินการ ทักษะด้านการจูงใจ โดยการนำทั้งศาสตร์และศิลป์มาใช้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์จะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารของพระสังฆาธิการว่ามีทักษะเพียงใด หากมีทักษะน้อย ย่อมส่งผลให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพน้อย ในทางกลับกันหากมีทักษะมาก ย่อมส่งผลให้กิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงตามไปด้วย ทักษะจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นสิ่งผลักดันให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามมีทั้งประสิทธิผล และประสิทธิภาพ (พระครูพิฑูรณกรวิรักษ์ (อนุชาติ นรินโท) และพระมหาสุเมธ สมานิติ, 2564) แต่ในความเป็นจริงแล้วการบริหารวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์รวมของคณะสงฆ์ แต่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ไม่มีศักยภาพมากพอที่จะทำงานได้สำเร็จทุกด้าน จึงเกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย พระภิกษุสามเณรในวัดและพุทธศาสนิกชนขาดความเป็นเจ้าของวัดการทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองวัดจะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้เจ้าอาวาสมีหน้าที่อันมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายและกฎหมายมหาเถรสมาคม (สมศักดิ์ บุญปู, 2557)

การบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี มีแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ประกอบไปด้วย 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ (คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี, 2561) สำหรับเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 9 ตำบล 48 วัด ดังนี้ 1) ตำบลปากเพรียว 6 วัด 2) ตำบลดาวเรือง 5 วัด 3) ตำบลนาโง้ง 5 วัด 4) ตำบลหนองโน 6 วัด 5) ตำบลหนองยาว 6 วัด 6) ตำบลหนองปลาไหล 5 วัด 7) ตำบลกุดนกเปล้า 5 วัด 8) ตำบลปากข้าวสาร 5 วัด และ 9) ตำบลตลิ่งชัน 5 วัด (สังฆาธิการไทย, 2564) ซึ่งแต่ละตำบลมีการปฏิบัติภารกิจ 6 ด้าน ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ออกไป พระสังฆาธิการในบางวัดไม่มีการประสานงานหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากประเด็นดังกล่าว ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี ควรได้รับการพัฒนาด้านความรู้ให้มีความสามารถมากขึ้น และตระหนักถึงภารกิจในการบริหารจัดการวัดในการปกครอง ทราบถึงการแสดงบทบาทในการพัฒนา การบริหารจัดการวัดทั้ง 6 ด้าน เข้าใจปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นก็จะทำให้การดำเนินงานของวัดต่าง ๆ ในเขตปกครองมีระบบการบริหารจัดการวัดที่ดีและเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย จึงศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานและเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 207 รูป ซึ่งเป็นตัวแทนประชากรพระภิกษุสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี จำนวน 430 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) หรือตรวจสอบรายการโดยถามเกี่ยวกับ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิ การศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนในการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ คือ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ทั้งงานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัย ร่างแบบสอบถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและนำมาปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และตัวแปร นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try-out) กับพระสังฆาธิการ จำนวน 30 รูป ที่ไม่ใช่พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี นำมาทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยสูตรของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .941 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้ นำแบบสอบถามที่ได้มาจัดพิมพ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ด้วยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheff's Test)

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี มีจำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 31.40 มีจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา มีจำนวน 71 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.30 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 106 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.20 มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 151 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.95 และไม่มีวุฒิปริญญาตรี มีจำนวน 130 รูป คิด

เป็นร้อยละ 62.80 มีความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณสุข การ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแพร่ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากตามลำดับ และด้านที่มีระดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของการเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheff's Test) ได้ดังนี้

2.1 จำแนกตามอายุ พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการศาสนศึกษา พบความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ คือ 1) ระหว่างกลุ่มอายุ 20-30 ปี กับกลุ่มอายุ 41-50 ปี 2) ระหว่างกลุ่มอายุ 20-30 ปี กับกลุ่มอายุ อายุ 61 ปีขึ้นไปด้านการเผยแพร่ ด้านการสาธารณสุข การ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ คือ 1) ระหว่างกลุ่มอายุ 20-30 ปี กับกลุ่มอายุ 31-40 ปี 2) ระหว่างกลุ่มอายุ 20-30 ปี กับกลุ่มอายุ อายุ 41-50 ปี ส่วนด้านการปกครอง และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามจำนวนพรรษา พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการปกครอง พบความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ คือ 1) ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 11-15 พรรษา 2) ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 16-20 พรรษา ด้านการสาธารณสุข การ พบความแตกต่างกัน จำนวน 4 คู่ ดังนี้ 1) ระหว่างจำนวนพรรษา 1-5 พรรษา กับจำนวนพรรษา 11-15 พรรษา 2) ระหว่างจำนวนพรรษา 1-5 พรรษา กับจำนวนพรรษา 16-20 พรรษา 3) ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 11-15 พรรษา และ 4) ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 16-20 พรรษา และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบความแตกต่างกัน จำนวน 3 คู่ ดังนี้ 1) ระหว่างจำนวนพรรษา 1-5 พรรษา กับจำนวนพรรษา 11-15 พรรษา 2) ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 11-15 พรรษา และ 4) ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 16-20 พรรษา ด้านการเผยแพร่ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 คู่ คือ ระหว่างจำนวนพรรษา 6-10 พรรษา กับจำนวนพรรษา 16-20 พรรษา ส่วนด้านการศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน

2.3 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า แตกต่างกันทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้าน

การเผยแพร่ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ พบความแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ คือ 1) ระหว่างวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี กับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 2) ระหว่างวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี กับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนด้าน สาธารณูปการ พบความแตกต่างกัน จำนวน 3 คู่ คือ 1) ระหว่างวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี กับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 2) ระหว่างวุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี กับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 3) ระหว่างวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี กับวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

2.4 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มี ต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรีใน ภาพรวม และในรายด้าน ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.5 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่างที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาใน รายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 1 คู่ คือ ระหว่างไม่มีวุฒิ การศึกษาทางเปรียญธรรม กับมีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมระดับเปรียญธรรม 1-3 ด้านการ ปกครอง พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 คู่ คือ ระหว่างไม่มีวุฒิ การศึกษาทางเปรียญธรรม กับมีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมระดับเปรียญธรรม 4-6 ส่วนด้าน การศาสนศึกษา ด้านการเผยแพร่ และด้านการสาธารณสุขการ ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขต ปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้าน การศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา 5) ด้านการ สาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เมื่อนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามรายชื่อ ได้ดังนี้

1. บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสระบุรีเป็นไปตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรี ที่มีการขับเคลื่อนกันมาอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อนำมาอภิปรายผลการวิจัยเป็นราย ด้าน ได้ดังนี้

1.1 ด้านการปกครอง ผลการศึกษาพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากพระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่อง

ของการรักษาหลักพระธรรมวินัยและพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้านเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน รวมทั้งการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ บุญปู (2557) พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติงานในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมุทรปราการ ในด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองมากที่สุดในเรื่องการบริหารวัดบำรุงรักษาวัดให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่ดีสัปปายะและน่าเลื่อมใสศรัทธา

1.2 ด้านการศึกษา พบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอมืองสระบุรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองได้ศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งนักธรรมและบาลีได้อย่างทั่วถึง มีการจัดการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง นำไปสู่การสอบได้นักธรรมและบาลีเพิ่มขึ้นในทุกปีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประกิต บุญมี และคณะ (2559) พบว่า พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลท่าไม้ จังหวัดสมุทรสาคร ในด้านการศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอมืองสระบุรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องของการมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กเรียนที่ตั้งใจเรียน ขยัน อดทนและมีผลการเรียนดี นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้พระภิกษุในเขตปกครองไปช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา สอนศีลธรรมในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว) (2554) พบว่า พระภิกษุ สามเณรมีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดุสิต จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า พระภิกษุให้ความสำคัญต่อการสงเคราะห์เยาวชนทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และสงเคราะห์เยาวชนที่กำลังศึกษาซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาหาความรู้ซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของเยาวชน

1.4 ด้านการเผยแผ่ พบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอมืองสระบุรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมโครงการประชาชนประพฤติปฏิบัติตามหลักศีล 5 มีการจัดหาหนังสือธรรมะมาไว้ให้เพียงพอต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรมในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และมีการนำสื่อ Social Media ต่าง ๆ เช่น Facebook มาช่วยเพื่อให้เข้าถึง เยาวชน ประชาชนได้ทุกเพศทุกวัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม) (2554) พบว่า พระภิกษุมีความเห็นต่อการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่ามีการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ใน

การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน การจัดหาหนังสือ ไหวพระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีลฟังธรรมไว้เพียงพอ ผลอบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และวิธีการเผยแผ่ธรรมะ การเทศนาสั่งสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นประจำ

1.5 ด้านการสาธารณูปการ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การสร้างถาวรวัตถุภายในวัด การก่อสร้างเสนาสนะ และการจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุรารุณี หงษ์คำ (2560) พบว่า สิ่งสำคัญในการเป็นผู้บริหารงานด้านสาธารณูปการของคณะสงฆ์ เพื่อบำรุงรักษาวัดให้เป็นที่ยอมรับและความสะดวกแก่ประชาชน เป็นการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยดีงามและใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่ามีการบูรณะและพัฒนาวัดให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าแห่งวัด

1.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น รวมทั้งยังให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง นอกจากนี้ยังอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการจัดศาสนพิธีต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาอัครพงษ์ พูลผล (2561) พบว่า ได้ช่วยเหลือสนับสนุนโรงพยาบาล ช่วยดูแลสงเคราะห์ ผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ได้อำนวยความสะดวกให้ประชาชนใช้สถานที่ในการจัดงาน บำเพ็ญบุญกุศล และจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน เช่น การสร้าง ถนน การสร้างโรงพยาบาล เป็นต้น ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือวัดหรือชุมชนที่ประสบภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ พระภิกษุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปกครองและด้านการศึกษาสงเคราะห์ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามจำนวนพรรษา พระภิกษุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการศึกษาสงเคราะห์ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พระภิกษุมีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมในภาพรวม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการปกครองมีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ และด้านการสาธารณูปการไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม พระภิกษุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้พบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ ปัจจัยด้านการศึกษาทางโลกมีผลต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากที่สุด และสิ่งที่จะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสระบุรีได้รับการยอมรับ พระสังฆาธิการควรมีการขับเคลื่อนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการปกครอง ควรมีการปกครองที่เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ระเบียบกฎหมาย และออกกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับพุทธศาสนิกชน ที่เข้ามาจัดกิจกรรมหรือศาสนพิธีต่าง ๆ ภายในบริเวณวัด 2) ด้านการศาสนศึกษา ควรส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองได้ศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งนักธรรมและบาลีได้อย่างทั่วถึง 3) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ มีมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนที่ตั้งใจเรียน ขยัน อดทนและมีผลการเรียนดี 4) ด้านการเผยแผ่มีการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามหลักศีล 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการกิจการของวัด เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และถูกต้องตามระเบียบ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติ รวมไปถึงอำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการจัดกิจกรรมหรือศาสนพิธีต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่คณะสงฆ์ได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองสระบุรี ควรมีการนำนโยบายภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี มาขับเคลื่อนและปฏิบัติเพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี ดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

คณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรีหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถที่จะนำข้อมูลจากงานวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี. (2561). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดสระบุรี (พ.ศ. 2561-2564). เข้าถึงได้จาก <http://www.buddhism4.com/web/file-yuttasart/2saraburee.pdf>
- ประกิต บุญมี และคณะ. (2559). การบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษากรณีเขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลท่าไม้ จังหวัดสมุทรสาคร. (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

- พระครูพิฑูรณคราภิรักษ์ (อนุนาติ นรินโท) และพระมหาสุเมธ สมานิตโต. (2564). ทักษะการบริหาร
กิจการคณะสงฆ์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 235-249.
- พระครูโพธิกิตติคุณ (กิตติพงษ์ สุปลโย). (2561). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมมาภิบาล
เชิงพุทธของคณะสงฆ์ภาค 3*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาศราวุฒิ หงษ์คำ. (2560). *การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11*. (ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาอัครพงษ์ พูลผล. (2560). *แนวทางการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สังกัดมหานิกาย
: กรณีศึกษาการบริหารของเจ้าอาวาสของวัดในจังหวัดชุมพร*. (ดุษฎีนิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระอธิการชรัตน์ จิตคุโณ (มีแก้ว). (2554). *บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ บุญปู. (2557). *การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
สมุทรปราการ*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- สังฆาธิการไทย. (2564). *เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี (อำเภอเมืองสระบุรี)*. เข้าถึงได้จาก
<https://sanghatikan.com/>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ.

